

КАНДРАТОВІЧ КІПРЫЯН (ЦЫПРЫЯН) АНТОНАВІЧ

Рускі і беларускі военачальнік. Нарадзіўся 28 красавіка 1859 г. ў в. Зіневічы каля в. Ваверка Лідскага павета (цяпер Лідскі раён). Вучыўся ў Лідскай павятовай дваранскай школе. У руска-турэцкую вайну 1877-78 гадоў у складзе грэнадзёрскага корпуса 28 лістапада 1877 года ўдзельнічаў у бітве пад Плеўнай (Балгарыя), у якой грэнадзёры перамаглі турак, страціўшы 18 афіцэраў і 542 салдат. Праз некалькі гадоў капітан К.А.Кандратовіч, афіцэр для асобых даручэнняў пры штабе грэнадзёрскага корпуса, напісаў працу “Плеўна і грэнадзёры 28 лістапада 1877 г.”, якая атрымала шырокі розглас. У 1884 годзе скончыў Мікалаеўскую Акадэмію генеральнага штаба. У 1884-1900 гг. працаваў вайсковым аглядальнікам у газеце “Московские ведомости”. Летам 1900 г. прымаў удзел у задушэнні паўстання баксэраў у Кітаі, за што атрымаў чын генерал-маёра.

У час руска-японскай вайны 1904-05 гг. К.А.Кандратовіч камандаваў 9-й Усходне-Сібірскай дывізіяй, 15 студзеня 1905 г. ў час наступлення 1-га Сібірскага корпуса ён быў паранены. У канцы 1905 года пасля выздараўлення К.А.Кандратовічу прысвоена званне генерал-лейтэнанта, 17 ліпеня 1906 г. ён быў узнагароджаны ордэнам Святога Георгія 4-й ступені (вышэйшая афіцэрская ўзнагарода за асабістую мужнасць). З 1908 г. намеснік Туркестанскага генерал-губернатара і намеснік камандуючага войскамі Туркестанскай акругі. У 1909 г. К.А. Кандратовіч прызначаны начальнікам 1-га Каўказскага корпуса і намеснік генерал-губернатара ў Тыфлісе, яму было прысвоена званне генерала ад інфантэрыі. Каля 1910г. К.А.Кандратовіч ажаніўся з Адай фон Рыхтар, дачкой расійскага генерала фон Рыхтара. У 1912 г. ў іх нарадзілася дачка Вера. З 1913 г. камандзір 23-га армейскага корпуса 2-й арміі. У час 1-й сусветнай вайны 1914-18 гг. 2-я расійская армія, куды ўваходзіў 23-і армейскі корпус генерала Кандратовіча, у канцы жніўня 1914 г. пацярпела паражэнне ад германскіх войск у ходзе Усходне-Прускай аперацыі. Некалькі дзён генерал К.А.Кандратовіч з малымі сіламі прыкрываў шлях на Варшаву.

У 1917 г. далучыўся да беларускага нацыянальнага руху. На з’ездзе воінаў-беларусаў Заходняга фронту быў абраны ў Цэнтральную беларускую вайсковую раду. Утворанае ў гэты час бюро па арганізацыі беларускага войска ўзначаліў К.А.Кандратовіч. У канцы кастрычніка 1917 года дэлегацыя воінаў-беларусаў Заходняга фронту выязджала ў Стаўку Вярхоўнага галоўнакамандуючага для перамоў аб арганізацыі

беларускіх вайсковых фарміраванняў і атрымала станоўчы адказ, але падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года не дазволілі ажыццявіць гэтыя планы. У маі-чэрвені 1918 года К.А.Кандратовіч член Народнага сакратарыяту Беларускай Народнай Рэспублікі, у снежні 1918 года разам з В. Ластоўскім узначальваў Савет дзяржаўнай бяспекі Беларускай Народнай Рэспублікі. У Гродне ён сфарміраваў штаб – Беларускаю камандатуру і 1-шы беларускі полк, які са снежня 1918 года да красавіка 1919 года размяшчаўся ў Александрэўскіх казармах. У пачатку 1919 года К.А.Кандратовіч разам з дэпутатам Дзярждумы Расіі Азнабішыным выязджалі ў Парыж, у маі месяцы ўручылі старшыні мірнай канферэнцыі мемарандум урада Беларускай Народнай Рэспублікі і атрымалі дазвол на прыезд беларускай дэлегацыі. Пасля прыбыцця дэлегацыі ён працаваў у яе складзе. Паводле дамовы паміж урадамі Беларускай Народнай Рэспублікі і Літвы ад 11 лістапада 1920 г. камандаваў беларускім войскам, якое адступіла з Беларусі ў Літву, меў тытул віцэ-міністра Краёвай абароны Літвы пры міністру абароны А.Вальдэмарасе, арганізоўваў літоўскае войска на Ковеншчыне.

Неўзабаве генерал ва ўзросце 61 год падаў у адстаўку.

Перад 1-й сусветнай вайной пасля пераводу ў Варшаўскую акругу сям'я генерала купіла маёнтка Гародна ў Лідскім павеце (цяпер в. Пагародна Воранаўскага раёна) – 500 гектараў зямлі і лес, дзе генерал пасяліўся разам з жонкай Адай і дачкой Верай. Дачка атрымала хатнюю адукацыю, выйшла замуж за мастака з Англіі Трыстама Рэйнея. З 2-й палавіны 1930 гадоў і да смерці (1988) жыла ў Англіі. Апошнія гады К.А.Кандратовіч правеў у інвалідным крэсле, хварэючы стратай каардынацыі руху. Памёр 31 кастрычніка 1932 года, пахаваны на лідскіх праваслаўных могілках. 17 верасня 1939 года Ада Кандратовіч з'ехала праз Літву ў Англію (памерла ў 1954). У жніўні 1997 года яе ўнук Джордж Рэйней прыязджаў на Беларусь і перазахаваў труну генерала на новых могілках у г.п. Воранава. А ўрну з часткай праху сваёй маці, якая пражыла лепшыя гады маладосці ў маёнтку Гародна, пахаваў у прыгожым кутку парка, каля былой альтанкі. На крыжы надпіс: “Вера Киприяновна Рейней (Кондратович) 1912-1988 гг.” У маі 2000 года труна генерала была перазахавана каля царквы. Зараз унукі і праўнукі генерала жывуць у Англіі і ЗША.

Бібліяграфія:

1. Скалабан, В.У. Кандратовіч Кіпрыян // Беларуская энцыклапедыя. У 18 т. Т.7. – Мінск, 1998. – С. 578.
2. Долгополик, В. Англичане в Вороново // Воранаўская газета. – 1994. – 21 мая. – С. 2—3.
3. Долгополик, В. Генерал и его внуки // Воранаўская газета. – 2003. – 26 ліпеня. – С. 2.
4. Жалкоўскі, А. Кніга пра генерала // Воранаўская газета. – 2008. – 26 студзеня. – С. 3.

5. Лаўрэш, Л. Кандратовіч Кіпрыян (Цыпрыян) Антонавiч // Лявон Лаўрэш // Памяць: гісторыка-дакументальная хроніка Воранаўскага раёна / рэд.кал.: Г.П.Пашкоў і інш.; маст. Э.Э.Жакевіч. – Мiнск: БелЭн, 2004. – С. 103 – 106.
6. Лаўрэш, Лявон. Міністр БНР, генерал Кіпрыян (Цыпрыян) Кандратовіч // Наша слова. – 2003. – 12 сакавіка. – С. 2.
7. Лаўрэш, Лявон. Генерал Кіпрыян (Цыпрыян) Кандратовіч на службе БНР // Наша слова. – 2004. – 17 сакавіка. – С. 3.
8. Лаўрэш, Лявон. Міністр БНР, генерал Кіпрыян (Цыпрыян) Кандратовіч // Наша слова. – 2003. – 26 сакавіка. – С. 2.
9. Матэрыялы падрыхтаваны на аснове публікацый у газеце “Наша слова”. – 2003. — № 9,10,11.